

**Nationale en Provinciale Omgevingsvisies:
wat betekenen ze voor de Zaanse Omgevingsvisie?**

Een korte verkenning

Dit document is een bijlage ter kennisname bij fase 2 van de Zaanse omgevingsvisie en is niet vastgesteld

Inhoudsopgave

	Pagina
Vooraf	3
1. Opbouw van nationale en provinciale omgevingsvisie	4
2. Ambities van Zaanstad, Noord-Holland en het Rijk	5
2.1. Opvallende punten bij de verkenning van ambities	10
3. Gebieden in de <i>spotlight</i>	11
3.1 Noordzeekanaalgebied, veenweidelandschap en landbouw/veeteelt	11
4. In aanloop naar fase 3	14

Vooraf

Begin juli 2019 ben ik gestart met een korte verkenning van de nationale en provinciale omgevingsvisie en wat zij betekenen voor de Zaanse omgevingsvisie.

De verkenning start met hoe beide visies zijn opgebouwd, om zo een idee te krijgen van de logica en denklijnen die hiermee zijn uiteengezet. Met name in de provinciale omgevingsvisie was niet altijd duidelijk waar het één voor diende, dan wel het andere uit voortvloeide. Om toekomstige lezers van beide visies van dienst te zijn, leek mij een wegwijzer als deze van waarde.

Vervolgens zijn de geformuleerde ambities van Zaanstad, provincie Noord-Holland en het Rijk naast elkaar gelegd. De provinciale en nationale ambities zijn als het ware geclusterd langs de zes Zaanse opgaven, hoewel eerstgenoemden niet deze indeling hanteren. Er is dus gekeken naar hoe de ambities van de provincie en het Rijk zich vertalen naar de Zaanse. Zo wordt inzichtelijk welke aspecten in de ene visie meer of minder aan bod komen en wellicht voor spanning kunnen zorgen. Ook wordt hiermee duidelijk hoe de Zaanse opgaven, en daarmee geduide begrippen, weerklank vinden in de provinciale en nationale omgevingsvisie. De provinciale en nationale omgevingsvisies geven langs ontwikkelprincipes en prioriteringen richting aan de opgaven en ambities. Gezien de hoeveelheid en uitgebreidheid van deze ontwikkelprincipes (Provi), prioriteiten en beleidskeuzes (Novi) worden deze niet afzonderlijk behandeld. Wel wordt er per Zaanse strategische opgave de link gelegd naar de ontwikkelprincipes en prioriteiten. Meest opvallende punten die hieruit volgen worden hierna kort benoemd.

Naar aanleiding van deze verkenning is er ingezoomd op een aantal gebieden van Zaanstad. Namelijk het Noordzeekanaalgebied (NZKG), de veenweidelandschappen en landbouwgebieden (maar nu weet ik niet precies hoe laatste twee van elkaar te onderscheiden zijn). Deze gebieden vragen extra aandacht, omdat ze ofwel een transitie, ofwel een wijziging in functie (of extra functie!) zouden kunnen krijgen. Daarom is het van belang hier voor de omgevingsvisie nader bij stil te staan.

Tot slot geef ik een aanzet voor wat in de 3^e fase verder onderzocht, verkend of uitgewerkt kan worden.

DISCLAIMER

Onderstaande overzichten hebben niet de pretentie een volledige weergave te zijn van de nationale en provinciale omgevingsvisies en wat daarin van belang is voor Zaanstad. Dit is geheel op basis van wat ondergetekende na de verkenning van belang achtte door te geven aan het Kernteam Omgevingsvisie. Veel minder wordt ingegaan op de uitvoering, beleidsinstrumenten, programma's en rollen die de provincie en het Rijk voor zichzelf zien, hoewel dit wel in het plan was meegenomen. Dit bleek niet meer haalbaar in de tijd.

Naciye Karaalioglu
September 2019

1. Opbouw nationale en provinciale omgevingsvisie

Provinciale omgevingsvisie (NH2050)

Hoofddambitie: Balans tussen economische groei en leefbaarheid. Een economische vitale functie draagt bij aan het welzijn, en een leefbare provincie draagt bij aan economische vitaliteit. Sprake van wederkerigheid.

1. Provi start met de 8 meest urgente ontwikkelingen in de leefomgeving:
  - (1) Klimaatverandering bedreigt de leefomgeving, (2) Bodem, water, en luchtkwaliteit (gezondheid & veiligheid), (3) Biodiversiteit en natuur, (4) Economische transitie, (5) Energietransitie, (6) Mobiliteit, (7) Wonen en werken (verstedelijking) en (8) Landschap.

Onder deze ontwikkelingen zijn ambities geformuleerd en vragen die de provincie hierin bezig houdt.
2. De hoofddambitie is tweeledig. Enerzijds op weg naar een economisch duurzame toekomst. Anderzijds de leefomgevingskwaliteit.
  - In 5 bewegingen wordt geschetst hoe de provincie de weg baant naar een duurzame economische toekomst: (1) Dynamisch schiereiland, (2) Metropool in ontwikkeling, (3) Sterke kernen, sterke regio's, (4) Nieuwe energie en (5) Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving.
  - Met kwaliteit van de fysieke leefomgeving worden aspecten bedoeld die deze gezond en veilig maken, zoals luchtkwaliteit, geur, bodem, ondergrond, waterkwaliteit, klimaatbestendigheid, watersysteem etc. Hiervoor basisprincipes: Gezond, veilig en klimaatadaptief.
  - Tot slot worden er 4 generieke ontwikkelprincipes gehanteerd voor de weg naar economische duurzame toekomst en de leefomgevingskwaliteit: (1) Landschap, (2) Natuurinclusiviteit, (3) Clustering van activiteiten en (4) Samenhang tussen boven en ondergrond.
3. Gebaseerd op de 5 bewegingen naar een economische duurzame toekomst, worden ontwikkelprincipes per beweging behandeld. In totaal zijn er 21 ontwikkelprincipes, waarin de provincie ook randvoorwaarden en kritische succesfactoren stelt.
4. De 5 bewegingen worden in samenhang beschouwd. Samen met de randvoorwaarden en ontwikkelprincipes uit Leefomgevingskwaliteit vormen ze de visie. De bewegingen spelen in delen van de provincie, vullen elkaar aan en beschouwen verschillende ambities en opgaven in samenhang. Op de kaart zijn deze gebieden - een brandpunt van activiteiten met grote complexiteit. Aantal hiervan zijn een voorzet voor de regionale samenwerkingsagenda.
5. Van visie naar uitvoering. Met **Sturingsfilosofie**: Lokaal wat kan, regionaal wat moet. De opgave staat centraal en bepaalt het geografisch schaalniveau, de samenstelling van samenwerkende partijen en tijdspanne. Dit vanuit een gedeelde visie op de bestaande en toekomstige kwaliteiten van een gebied. Accent wordt gelegd op de samenwerkende en responsieve overheid.
6. Voor opgave gerichte uitvoering is de regionale samenwerkingsagenda geïntroduceerd. Hierin worden mogelijkheden verkend om de ontwikkelprincipes samen uit de regio uit te werken. Per beweging is een eerste aanzet gegeven van de rol van de provincie. Programma's dienen ter uitwerking en uitvoering van het beleid zoals op strategisch niveau is vastgesteld.

Nationale omgevingsvisie (NL2050)

De Novi biedt een kader, geeft richting en maakt keuzes waar dat kan. Tegelijkertijd is er ruimte voor regionaal maatwerk en gebiedsgerichte uitwerking. De Novi start met de vraag in wat voor Nederland willen we graag leven? En schetst allereerst 4 toekomstperspectieven.

1. 4 toekomstperspectieven met daarin ambities:
  - (1) Klimaatbestendige delta, (2) Duurzaam, concurrerend en circulair, (3) Kwaliteit van leven in stat en dorp, (4) Nabijheid en betrouwbare verbindingen en (5) Veilig gezond en natuurlijk.

De toekomstperspectieven zijn ideaalbeelden, maar geven aan welke ambities het Rijk heeft en welke waarden worden nagestreefd.
2. Vervolgens worden de nationale belangen en opgaven in de fysieke leefomgeving gevat in 21 belangen. Hieruit komen de opgaven voort en de rol die het Rijk voor zich ziet. Het Rijk heeft verschillende type verantwoordelijkheden over de opgaven:
  - Systeemverantwoordelijk: Het laten functioneren van het systeem opdat elke partij daarbinnen de rol kan waarmaken.
  - Resultaatverantwoordelijk: Als bv. gemeenten of provincies hun doelen niet behalen gaat het Rijk na waar dit aan ligt. Vervolgens kan het door aanpassingen in het systeem of in ondersteuning van partijen, helpen om doelen te halen.
3. De opgaven kunnen lang niet altijd apart van elkaar worden aangepakt en raken elkaar ook in veel gevallen. In de samenhangende, integrale aanpak wordt de Novi-aanpak zichtbaar. De samenhang van de opgaven manifesteert zich daarom in 4 prioriteiten - complexe, omvangrijke en dringende opgaven die voortkomen uit/samenhangen met grote transities:
  - (1) Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie, (2) Duurzaam economisch groeipotentieel, (3) Sterke en gezonde steden en regio's en (4) Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied.
4. Om richting te geven op de 4 prioriteiten worden er 3 afwegingsprincipes gehanteerd, die helpen bij het afwegen en prioriteren van verschillende belangen. Om zo uiteindelijk beleidskeuzes te maken. Onder elke prioriteit vallen een aantal beleidskeuzes en toelichting van gebieden waarover het gaat. De afwegingsprincipes zijn:
  - (1) Combinaties van functies voor enkelvoudige functies, (2) Kenmerken en identiteiten van een gebied staan centraal en (3) Afwentelen wordt voorkomen.

Het draait om een evenwichtig gebruik in de fysieke leefomgeving en daarin het belangrijkste spanningsveld van beschermen of ontwikkelen.
5. De ambities en uitdagingen in de fysieke leefomgeving zijn divers en raken iedereen. Dit vraagt om een overheid die samenwerkt en faciliteert waar het kan, en stuurt waar het moet. Uitgangspunten voor samenwerking zijn:
  - (1) Werken als één overheid, (2) Opgave(n) centraal stellen, (3) Gebiedsgericht werken en (4) Permanent en adaptief aan opgaven werken
6. Voor een cyclische aanpak is het essentieel dat er een goede wisselwerking is tussen de verschillende onderdelen van de beleidscyclus. Dat vraagt om stevige processturing. 4 kwadranten op het instrumentarium beleidscyclus:
  - (1) Beleidsontwikkeling, (2) Beleidsdoorwerking (programma's, omgevingsagenda's, Novi-gebieden) (3) Uitvoering en (4) Terugkoppeling.

2. Ambities van Zaanstad, Noord-Holland en het Rijk

Zaanse strategische opgaven en ambities	Provinciale omgevingsvisie (NH2050) Vanuit 8 urgente ontwikkelingen	Nationale omgevingsvisie (2050) Vanuit de toekomstperspectieven
<p>Verstedelijking - Groei met kwaliteit</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bouw van 20.000 woningen - Groei naar 200.000 inwoners - Identiteit behouden én Zaanse toekomst op eigen wijze vormgeven - Groter beslag op beschikbare ruimte (boven en ondergronds) - Grotere druk op voorzieningen en bestaande verkeersverbindingen - Ambitie om bestaande woningen en voorzieningen te verbeteren en aan te vullen - Aansluiten bij de wensen van bewoners van de toekomst 	<p>Ambitie - Wonen en werken Op korte termijn is woningbehoefte groot, op langere termijn neemt deze volgens huidige inzichten af. De ambitie is het aanbod woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter in overeenstemming laten zijn. Woningbouw aansluitend op bestaande verstedelijkte gebieden. <u>Uitgangspunt:</u> Duurzaamheid van totale voorraad.</p> <p>Ambitie - Mobiliteit Inwoners, bedrijven en producten effectief, veilig en efficiënt verplaatsen, waarin effecten ervan op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen wordt. Versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen en sturend op optimale afstemming ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur.</p> <p>Ambitie - Landschap Het benoemen, behouden en versterken van unieke kwaliteiten van diverse landschappen en cultuurhistorie. Krijgen recreatieve doeleinden binnen het MRA-landschap primaat?</p> <p>p. 13: De woningbouwbehoefte wordt vooral in en aansluitend op <i>bestaande</i> verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Nabijheid van functies is een belangrijk duurzaamheidsprincipe.</p> <p>Ontwikkelprijncipes: 1 t/m 5, 8 t/m 13, 16, 17, 19, 20 & 21 (dus bijna alle ontwikkelprincipes)</p>	<p>Toekomstperspectieven</p> <p>Ambitie - Nabijheid en betrouwbare verbindingen Meer divers patroon waarin we ons verplaatsen, meer <i>kris-kras</i>. Uitstekende bereikbaarheid, in hoogwaardig en samenhangend stedelijk, regionaal hoofdnetwerk (weg en OV), goed netwerk lopen en fietsen. Meer hubs, parkeerfuncties en overstapvoorzieningen. Nabijheid is uitgangspunt voor woon/werk verkeer.</p> <p>Ambitie - Kwaliteit van leven in stad en dorp <i>Quality of life</i>. Gecontroleerde en doordachte groei waar nodig, met wensen van burgers en gebruikers als centraal uitgangspunt. Toegankelijk voor iedereen; iedereen heeft kans om deel te nemen aan maatschappelijk leven (<i>kansengelikhheid</i>). Meer dichtheid en meer groen en water. Historisch karakter en kracht van het ontwerp. Polycentrische structuur als kracht en kenmerk. Kleinschaligheid en diversiteit wordt gekoesterd. Rust, ruimte en nieuwe impulsen houden de regio leefbaar.</p> <p>Ambitie - Veilig en gezond, herkenbaar en natuurlijk Bij ruimtelijke ontwikkelingen vanaf het begin van planvorming bovengrond en ondergrond in samenhang gezien; 3Dimensionale ruimtelijke ordening staat centraal. Norm is natuurinclusieve ontwikkeling: Meer ruimte voor natuur, door natuur- en landschapswaarden sterker te integreren met andere ontwikkelingen zoals nieuwe bouw. Bodemdaling slappe bodems in 2050 aanzienlijk verminderd. Cultuurhistorische waarden behouden voor de toekomst; steven naar leefomgeving met karakter. Zuinige omgang met landschap en cultureel erfgoed. Omarmen het nieuwe en koesteren bestaande.</p> <p>Prioriteit: Sterke en gezonde steden Met alle verschillen in dynamiek en opgaven dienen steden/regio's optimaal bij te dragen aan de kracht van NL als geheel én een gezonde en klimaatbestendige omgeving bieden.</p> <p><u>Beleidsopties in steekwoorden:</u> Verstedelijking geconcentreerd, grote open ruimte tussen stedelijke regio's blijven. Groengebieden in stad en randen nemen toe.</p>

		<p>Prioriteit 1: Ruimte voor klimaat en energietransitie Klimaatverandering, energietransitie hebben veel impact op fysieke leefomgeving. Vragen om afwegingen en verregaande keuzes in de inrichting van fysieke leefomgeving (boven- en ondergronds) <u>Beleidskeuzes, in steekwoorden:</u> Klimaatbestendig, waterrobuust, behouden en reserveren toekomstige waterveiligheidsmaatregelen. Energie-infrastructuur voor duurzame energiebronnen en ruimtereservering. Duurzame energie realisatie in combinatie met andere functies; hiervoor regionale energiestrategieën opgesteld. Klimaatbestendige ontwikkeling steden en regio's.</p>
<p>Economie - Diverse economie en voldoende werkgelegenheid - Inzet op circulair, duurzamer produceren en consumeren - Aantrekken van innovatieve duurzame bedrijven - Meer variatie in bedrijvigheid - Naast traditionele industrie (banen voor praktisch opgeleide beroepsbevolking) ook stimuleren van toerisme en kennisintensieve industrie - Beroepsbevolking meer kansen bij diverse arbeidsmarkt in opleiding en ervaring. - Investeren in passend onderwijs en een leven lang leren - Ruimte creëren voor nieuwkomers uit binnen- en buitenland.</p>	<p>Onderdeel hoofddambitie: uitgangspunt duurzame economie. P. 17: De ruimte voor economische ontwikkelingen wordt altijd in samenhang met het uitgangspunt basiskwaliteit leefomgeving als garantie beschouwd.</p> <p>Ambitie - Economische transitie Transitie naar circulaire economie, digitale economie en meer hybride vormen van bedrijfsvoering. Duurzame economie met innovatie als motor. Ruimte bieden aan ontwikkelingen circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.</p> <p>Ambitie - Biodiversiteit en natuur Hiermee kunnen andere doelstellingen worden bereikt, zoals economisch duurzame landbouw.</p> <p>p. 11: Economische ontwikkelingen dienen qua aard, omvang en vorm aan te sluiten bij de regio of plek. Duurzame economie houdt rekening met, en bouwt voort op kenmerken en karakteristieken van de locatie. Versterkt, passend bij de tijd en stand der techniek. Activiteiten zijn bij voorkeur vernieuwend, circulair, schoon en dragen bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving.</p> <p>p.11: Toekomstbestendig landbouw. Er is in de land- en tuinbouw een omslag gaande naar een adaptieve kringlooplandbouw, die meer rekening houdt met behoud en versterking van biodiversiteit en bodem- en waterkwaliteit. Een verantwoorde voedselproductie, onder diervriendelijke, gezonde en gecontroleerde omstandigheden. Indien nodig, ruimte geboden aan schaalvergroting.</p> <p>p. 13: De locatiekeuze voor nieuwe stedelijke ontwikkelingen (ruimtelijk-economisch) staat onder invloed van de effecten van klimaatverandering, bereikbaarheid, behoud van landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en energie-infrastructuur.</p> <p>p. 13: De grote economische dynamiek betekent dat de druk op het MRA</p>	<p>Ambitie - Duurzaam, concurrerend en circulair Economie is toekomstbestendig; duurzaam en groei gaan hand in hand. Geen afval meer en grondstoffen worden opnieuw gebruikt. De omslag naar 100% circulair is gehaald. Een robuust, betrouwbaar en veilig hoofdnetwerk van buisleidingen om deze transitie te maken. Bedrijvigheid en opwekken duurzame energie dicht bij elkaar gepland. Biodiversiteit is voorwaarde voor circulaire economie. Ruimteclaim in overgangperiode wordt groter, om naar duurzame economie te werken. NZKG, met energie-intensieve industrie kan er dan een rol bij krijgen. Heeft belangrijke rol in produceren van duurzame goederen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kringlooplandbouwerij. P. 46 welke opgaven erbij komt kijken, namelijk veenweide gebieden. - P. 69: Overgang van de import, gebruik en verwerking ... vereist transformatie van haven- en industriegebieden. Extra ruimte beslag nodig, naast elkaar bestaan. Decentrale overheden essentiële rol bedrijven te ondersteunen in de overgang van lineair naar circulair. - Vestigingsklimaat, ruimtelijke ontwikkelstrategie. Economische kernen optimaal met elkaar bereikbaar maken. <p>Prioriteit 2: Duurzaam economisch groeipotentieel De uitdaging is de transitie naar een duurzame economie in NL succesvol te laten samengaan met behoud en ontwikkeling van de sterke internationale concurrentiepositie. Dat is noodzakelijk als basis voor welvaart, werkgelegenheid en welzijn in de toekomst. <u>Beleidskeuzes in steekwoorden:</u> Karakterverandering economie. Inzet duurzame energiebronnen en verandering productieprocessen, behoud ruimte voor haven en industriegebieden. Investing aantrekkelijk en gezonde</p>

	<p>landschap groot is, terwijl dat bijzonder belangrijk is voor het vestigingsklimaat. Schiphol en Noordzeekanaalgebied belangrijk voor de economie van NL, NH en MRA.</p> <p>p. 17: Overgang naar circulaire economie, met behoud van karakteristieke landschap.</p> <p>p. 48: Beweging richting circulaire economie moet versnellen, waarbij in het bijzonder in het NZKG en Westas (grootschalige) kansen gezien worden. Gemeenten primair verantwoordelijk voor ruimtelijke sturing via omgevingsplannen.</p> <p>Ontwikkelprincipes: 3, 5, 8, 10, 11, 15 t/m 18 & 21. (Ev. nog iets explicieter op de ontwikkelprincipes ingaan, staan interessante dingen in).</p>	<p>leefomgeving steden/regio's. Onderscheidend en aantrekkelijk vestigingsklimaat. Ruimte vestiging datacenters en uitrol nieuwe netwerken. Toeristische attracties buiten huidige toplocaties.</p>
<p>Kansengelijkheid - Sterke wijken en talentontplooiing</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ongeacht achtergrond, opleiding, leeftijden en leefstijlen; iedereen voelt zich thuis - Verschillen geven de stad kleur. Elke wijk eigen karakter - Ruimtelijke en sociale barrières wegnemen, die verhinderen dat mensen met verschillende achtergronden elkaar dagelijks ontmoeten - Inzet op aanwezigheid goede openbare ruimte, voldoende en goede voorzieningen en bedrijvigheid - Stimuleren van goede startpositie van kinderen via onderwijs om hun talent te ontwikkelen. 	<p>Ambitie - Biodiversiteit Biodiversiteit vergroten, de provincie wil een gezonde en veilige leefomgeving voor de hele provincie; mens, dier en plant. (Mijn interpretatie om bij kansengelijkheid ook planten en dieren mee te nemen)</p> <p>Ambitie - Mobiliteit Inwoners, bedrijven en producten effectief, veilig en efficiënt verplaatsen, waarin effecten ervan op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen wordt. Versterken van mobiliteitsopties die hieraan bijdragen en sturend op optimale afstemming ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur. (Mijn interpretatie hier ook kansengelijkheid onder te scharen)</p> <p>Ambitie - Verstedelijking Op korte termijn is woningbehoefte groot, op langere termijn neemt deze volgens huidige inzichten af.</p>	<p>Ambitie - Kwaliteit van leven in stad en dorp <i>Quality of life.</i> Gecontroleerde en doordachte groei waar nodig, met wensen van burgers en gebruikers als centraal uitgangspunt. Toegankelijk voor iedereen; iedereen heeft kans om deel te nemen aan maatschappelijk leven (<i>kansengelijkheid</i>). Meer dichtheid en meer groen en water. Historisch karakter en kracht van het ontwerp. Polycentrische structuur als kracht en kenmerk. Kleinschaligheid en diversiteit wordt gekoesterd. Rust, ruimte en nieuwe impulsen houden de regio leefbaar.</p> <p>Prioriteit 3: Sterke en gezonde steden Met alle verschillen in dynamiek en opgaven dienen steden/regio's optimaal bij te dragen aan de kracht van NL als geheel én een gezonde en klimaatbestendige omgeving bieden.</p> <p><u>Beleidskeuzes in steekwoorden:</u> Duurzame ontwikkeling door samenhangende aanpak wonen, werken, mobiliteit, gezondheid, leefomgevingskwaliteit. Integrale verstedelijgingsstrategie. Woningaanbod aansluitend behoefte.</p>
<p>Gezondheid - Een stad die uitnodigt tot gezond leven</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inzet op gezonde lucht, gezond water en goede bodemkwaliteit - Vermindering van geur- en geluidsoverlast - Maatregelen voor klimaatadaptieve stad; bestand tegen weersextremen zoals hitte en regenval. - Infrastructuur en stedelijk groen in alle wijken is gericht op beweegvriendelijkheid, 	<p>Ambitie - Bodem, water en luchtkwaliteit Behouden en waar mogelijk kwaliteit verbeteren van fysieke leefomgeving. Voldoen aan wettelijke normen, waar mogelijk op zoek naar ruimte voor verbetering. Met partners inspanssen om aan normen te voldoen.</p> <p>Ambitie - Landschap Benoemen, behouden en versterken van unieke kwaliteiten van diverse landschappen en cultuurhistorie. Recreatieve doeleinden binnen MRA landschap primaat?</p>	<p>Ambitie - Veilig en gezond, herkenbaar en natuurlijk Veilig en gezond leven voor iedereen staat in 2050 voorop. De leefomgeving nodigt uit om te bewegen, elkaar te ontmoeten en te ontspannen. Goede milieukwaliteit, robuuste natuur, klimaatbestendigheid en toegankelijk wonen, werken en voorzieningen. Leefomgeving zoveel als mogelijk vrij van vervuiling door wegverkeer. Zeker op plekken waar wonen, werken en productie samengaan bijna geen CO2 en roet-uitstoot. Met behulp van wet- en regelgeving is in heel NL het basisbeschermingsniveau sterk verbeterd. Industriële activiteiten niet meer gemengd met</p>

<p>gezondheid en ontmoeten.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inclusieve stadsinrichting; ook toegankelijk voor ouderen, mensen met verschillende fysieke maten en beperkingen - Bouwen aan een gezonde stad waar mensen voor elkaar zorgen, zich veilig voelen, sociale verbanden gekoesterd worden en ouderen niet vereenzamen 	<p>P. 18: Een goede ruimtelijke inrichting, met groen, water en voldoende stilte draagt ook bij aan gezondheid.</p> <p>Ambitie om bij inrichting als beheer te voldoen aan de wettelijke basiskwaliteit voor een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, dier en plant.</p> <p>P. 51: Vergroten van biodiversiteit en ontwikkelen van een economisch duurzame agrifoodsector. Verantwoord, onder gezonde en gecontroleerde omstandigheden voedselproductie waar provincie en sector verantwoordelijk voor zijn.</p> <p>Ontwikkelprijncipes: 11, 18, 19.</p>	<p>publieksfuncties of woonbebouwing. Hiervoor zijn milieuruimten ingericht.</p> <p>Kringlooplandbouw: Melkveehouderij is meer grondgebonden, veevoer meer uit eigen land/directe omgeving zodat uitstoot van schadelijke stoffen etc. naar bodem, water en lucht nul zijn</p> <p>Naast de agrarische functie levert het landelijk gebied andere diensten aan de samenleving, zoals waterberging, zuivering van lucht en water, de opslag van CO₂ en grondstoffen voor duurzame productie.</p> <p>Prioriteit 3: Sterke en gezonde steden</p> <p>Met alle verschillen in dynamiek en opgaven dienen steden/regio's optimaal bij te dragen aan de kracht van NL als geheel én een gezonde en klimaatbestendige omgeving bieden.</p> <p><u>Beleidskeuzes in steekwoorden:</u></p> <p>Duurzame ontwikkeling door samenhangende aanpak wonen, werken, mobiliteit, gezondheid, leefomgevingskwaliteit. Groengebieden in stad en randen toenemend.</p> <p>Prioriteit 4: Toekomstbestendige ontwikkeling landelijk gebied</p> <p>Landgebruik in balans met natuurlijke systemen en ontwikkelingen in dit gebied niet ten koste van landschappelijke kwaliteiten.</p> <p>Ontwikkeling duurzame (kringloop)landbouw, verbeteren/beschermen biodiversiteit</p> <p><u>Beleidskeuzes in steekwoorden:</u></p> <p>Balans landgebruik, kwaliteit landschap, bodem, water en lucht. Natuurlijk kapitaal duurzaam benut. Duurzaam en vitaal landbouw- en voedselsysteem. Unieke landschappelijke kwaliteiten versterkt en beschermd.</p>
<p>Duurzaamheid - CO₂ neutraal in 2040</p> <ul style="list-style-type: none"> - Energietransitie naar duurzame brandstoffen in alle sectoren van de samenleving - Circulaire economie; afval gebruiken als grondstof - Maatregelen voor een klimaatadaptieve stad - Verduurzamen van vervoer; stimuleren van fietsen en gebruik van openbaarvervoer en deelplatforms - Stedelijk groen en stedelijke infrastructuur stimuleren biodiversiteit in de stad - Inzet op verbeteren natuurkwaliteit in het landelijk gebied t.b.v. kwaliteit van leven 	<p>Ambitie - Klimaatverandering</p> <p>Klimaatbestendig en waterrobuust NH. Gebiedsgerichte inzet en gezamenlijkheid met mede-verantwoordelijke partners van bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, stoppen en mogelijk te herstellen.</p> <p>Ambitie - Energietransitie</p> <p>In 2050 heel NH klimaatneutraal en gebaseerd op hernieuwbare energie. Ruimte bieden aan noodzakelijke energietransitie en benodigde infrastructuur. Rekening houdend met ambitie verstedelijking en landschap.</p> <p>Ontwikkelprijncipe: 15, 16, 18, 19, 20.</p>	<p>Ambitie - Veilig en gezond, herkenbaar en natuurlijk</p> <p>Duurzame kringlooplandbouw; bijvoorbeeld meer grondgebonden, uit nabije/directe omgeving. Uitstoot schadelijke stoffen en broeikasgassen en verlies nutriënten naar bodem, water en lucht nagenoeg nul.</p> <p>Landelijk gebied naast agrarische functie andere belangrijke diensten in de samenleving; waterberging, zuivering lucht en water, opslag CO₂ en grondstoffen voor duurzame productie. Natuur en economie in balans/Landbouw en biodiversiteit versterken elkaar.</p> <p>Ambitie - Klimaatbestendige delta</p> <p>Aangepast aan extremere weersomstandigheden, ook vitale (boven/ondergrondse) infrastructuur. Over op CO₂-arme energievoorziening. Gebouwde omgeving is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Waterveiligheid is ook voor westen in 2050</p>

		<p>gegarandeerd. Rioolwaterzuiveringsinstallaties maximaal ingezet op hergebruik van afvalwater voor 't winnen van grondstoffen.</p> <p>Prioriteit 1: Ruimte voor klimaatadaptatie en energietransitie <u>Beleidskeuzes, in steekwoorden:</u> Klimaatbestendig, waterrobuust, behouden en reserveren toekomstige waterveiligheidsmaatregelen. Energie-infrastructuur voor duurzame energiebronnen en ruimtereservering. Duurzame energie realisatie in combinatie met andere functies; hiervoor regionale energiestrategieën opgesteld. Klimaatbestendige ontwikkeling steden en regio's.</p> <p>Prioriteit 4: Toekomstbestendige ontwikkeling landelijk gebied</p>
<p>Veiligheid - Droge voeten en veilige straten - Continue aandacht voor bescherming tegen gevaarlijke stoffen, voorkomen van wateroverlast, brandveiligheid - Zo veilig mogelijk inrichten van de (vaar)wegen, fietspaden en spoorovergangen - Borgen van sociale aspecten van veiligheid; als mensen zich veilig voelen, kunnen ze meedoen - Effectieve bestrijding van criminaliteit en ondermijning - Woningbouw gericht op transparante wijken, waar mensen elkaar kennen en ontmoeten in de openbare ruimte</p>	<p>Ambitie - Klimaatverandering Klimaatbestendig en waterrobuust NH. Gebiedsgerichte inzet en gezamenlijkheid met mede-verantwoordelijke partners van bodemdaling in veenweidegebieden af te remmen, stoppen en mogelijk te herstellen.</p> <p>Ambitie - Bodem, water en luchtkwaliteit (gezondheid en veiligheid) Bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkeling in) de ondergrond. Voldoen aan wettelijke normen en op zoek naar ruimte voor verbetering - KRW-normen (in 2027) en WHO-normen (in 2050).</p> <p>P. 18: Water is de basis van het landschap, maar grenzen worden bereikt van het watersysteem. In de toekomst moeten de rollen omgedraaid worden: Ruimtelijke ontwikkelingen moeten zich voegen naar wat het watersysteem nog kan faciliteren. Waterveiligheid is topprioriteit. P. 19: Klimaatadaptief en gezond: Bestendig/voorbereid op klimaatverandering. Waterveiligheid topprioriteit. Waterrobuust.</p> <p>Ontwikkelprijncipes: 1, 2, 4, 7, 14, 20.</p>	<p>Ambitie - Veilig en gezond, herkenbaar en natuurlijk Geen gezondheidsschade meer, ook niet binnenstedelijk, langs wegen en intensieve veehouderij. Leefomgeving vrij van vervuiling door wegverkeer. Basisbeschermingsniveau sterk verbeterd. Industriële activiteiten niet gemengd met publieksfuncties of woonbebouwing, maar langs transportroutes, in havens en industriegebieden. Milieuruimten ingericht, terughoudend in toelaten van andere functies.</p> <p>Ambitie - Klimaatbestendige delta Aangepast aan extremere weersomstandigheden, ook vitale (boven/ondergrondse) infrastructuur. Over op CO2-arme energievoorziening. Gebouwde omgeving is klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Waterveiligheid is ook voor westen in 2050 gegarandeerd.</p> <p>Prioriteit 1: Ruimte voor klimaat en energietransitie <u>Beleidskeuzes, in steekwoorden:</u> Klimaatbestendig, waterrobuust, behouden en reserveren toekomstige waterveiligheidsmaatregelen. Klimaatbestendige ontwikkeling steden en regio's.</p>

2.1. Opvallende punten bij de verkenning van ambities

Algemeen:

De ambities komen grotendeels overeen. In veel ambities en doelen is sprake van kruisbestuiving en dwarsverbanden; zowel in de geformuleerde ambities als de zes Zaanse opgaven in vergelijking tot de nationale en provinciale ambities. Een opgegeverichte uitvoering bepaalt de omvang van de samenwerking en de regio.

Per Zaanse strategische opgave:

Verstedelijking: OV-knooppunten, data-centra, effecten op de ondergrond meegewogen, stapeling en combinatie van functies, natuurinclusief bouwen, zuinig met het landschap en geen oneindige groei. Unieke landschapskenmerken en kwaliteiten benutten, behouden en versterken. Identiteit van een gebied versterken of behouden.

Economie: In de Novi en Provi veelal een duurzame en circulaire economie. In deze visies ook meer nadruk op landbouw en veeteelt dan tot nu toe in de omgevingsvisie van Zaanstad aan bod is gekomen. Daarnaast wordt een grote rol voor het behalen van deze ambities gelegd bij het Noordzeekanaalgebied. In Novie veel nadruk op het vestigingsklimaat.

Kansengelijkheid: In de Provi is een vorm van kansengelijkheid te bespeuren die nog onbenoemd is in de Zaanse visie: Gezondheid van mens, plant en dier lijken gelijkwaardig. Echter wordt er relatief weinig aandacht besteedt in de Provi aan sociale kant van deze opgave. In de novi wordt veel meer gesproken over een *quality of life* en de sociale leefomgeving. Tevens wordt er in de Provi weinig aandacht besteed aan demografische wijzigingen en de impact daarvan.

Gezondheid: De Provi hanteert een ander begrip als het gaat om gezondheid in de fysieke leefomgeving. Deze wordt meer opgevat in een gezond en natuurlijk landschap. Daarnaast dat de wettelijke basiskwaliteit wordt nageleefd (voor mens en milieu). De Novi hanteert een breder begrip van gezondheid en onderstreept hiernaast meer dat de omgeving uitnodigt tot ontmoeting en een gezonde leefstijl. De Novi is daarin ambitieuzer. In dat opzicht past de ambitie van de Novi beter bij de Zaanse omgevingsvisie. De Zaanse notie van gezondheid lijkt zich eerder te hebben gericht tot de gezondheid van bewoners, en niet omtrent de vitaliteit van het landschap zelf.

Duurzaamheid: Een hoofdthema dat in iedere ambitie en aspect terugkomt. Duurzaamheid = natuurinclusief bouwen. Duurzaamheid= rekening houden met draagkracht van het landschap. Duurzaamheid = integraal en samenhangend, rond een opgave werken en keuzes maken. Duurzaamheid = recht doen aan de balans tussen economische ontwikkeling en leefomgeving. Duurzaamheid = circulaire economie en kringlooplandbouw. Duurzaamheid = bestand zijn tegen weersextremen, m.a.w. klimaatadaptief zijn.

Veiligheid: Waterveiligheid, geluid en geur - in alle visies komt dit terug. Veel verband met verstedelijking en gezondheid. Wat in mindere mate terugkomt in de Provi is de sociale veiligheid.

3. Gebieden in de spotlight

1. Noordzeekanaalgebied

Zowel in de nationale als in de provinciale omgevingsvisie wordt veel geschreven over het belang van het Noordzeekanaalgebied (NZKG) voor de Nederlandse economie en klimaatdoelstellingen. Het NZKG is een onmisbare puzzelstuk voor de MRA, een belangrijk aanlandingspunt voor duurzame energie die op zee is opgewekt. Maar grote verstedelijkingsopgave en beter benutten van het landschap maken het complex. ‘Lokaal wat kan’, vanuit Provi, heeft hier de gemeente het voor het zeggen. Vanuit de provincie wordt er gestuurd op regionale afstemming. Op dit moment is er nog onduidelijkheid over de ontwikkelruimte van het NZKG voor de verstedelijkingsopgave. In de Novi wordt er gesproken van ruimte reserveringen: Nieuwe duurzame economie zal eerst nog langs de huidige lineaire, fossiele economie bestaan. Dit maakt de ruimte claim ook groter. Waar nodig stellen decentrale overheden deze extra ruimte beschikbaar voor verdere ontwikkeling en omschakeling naar een duurzame en circulaire economie. Dit is opgenomen in de Novie.

Novi: Ruimtelijke strategie Datacenters. Datacenters en digitale infrastructuur zijn van groot belang voor het Nederlandse verdienvermogen en vestigingsklimaat. Datacenters kunnen gevestigd worden daar waar: (1) duurzame energie beschikbaar is via huidige (en toekomstige) duurzame energienetwerken, (2) de levering van restwarmte aan warmtenetwerken mogelijk is voor levering aan stedelijk gebied. De aanlanding van nieuwe internationale datakabels via de Noordzee zal mogelijk blijven en in het Noordzeeprogramma verder worden uitgewerkt. Dus: Datacenters in rand van Zaanstad?

2. Veenweidegebieden

Zijn van grote recreatieve waarde voor de Zaanstreek en Metropoolregio, nu en in de toekomst. Tegengaan van bodemdaling in veenweidegebieden. Versterken van het landschap als onderdeel metropolitain systeem. In Provi onderzocht hoe samen met waterschappen en gemeenten het waterpeil niet kunstmatig laag te houden, maar water de ruimte te geven en

de functie van het gebied daarop aan te passen. Enerzijds moet het grondgebruik dan veranderen, anderzijds helpt het tegen CO2 uitstoot.

Uit de Novi: Verhoging van het waterpeil is in bepaalde veenweidegebieden noodzakelijk. Belangrijk uitgangspunt is dat er een goed toekomstperspectief voor huidige gebruikers kan worden geboden. Met betrokken regio's en gebruikers wordt afgesproken waar en hoe dit zorgvuldig zal gebeuren. In alle gevallen ingezet op de ontwikkeling van karakteristieke eigenschappen van het Nederlandse landschap. De opgave bij belang 'Waarborgen en versterken van aantrekkelijk ruimtelijk-economisch vestigingsklimaat' is het mogelijk maken en realiseren van de transitie naar kringlooplandbouw. In het veenweidegebied drie grote problemen: 1) Uitstoot CO2, 2) Toekomstperspectief landbouw, natuur en landschap en 3) Bodemdaling. Rol van het Rijk is om de omslag naar duurzame voedselproductie te maken. Provincies organiseren/faciliteren een proces met grondgebruikers (o.a. agrariërs), maatschappelijke actoren, bewoners en medeoverheden gericht op de opstelling van een programma per veenweidegebied (regionale veenweide strategie). Bij opstellen van deze strategie de impact op fysieke leefomgeving en leefomgevingskwaliteit op langere termijn (2050) meegenomen. De Novi geeft keuzeopties bij bodemdaling in veenweidegebieden.

Keuzes bij bodemdaling in veenweidegebieden

De problematiek van bodemdaling in veenweidegebieden hangt in belangrijke mate af van de karakteristieken van het regionale bodem- en watersysteem. De mogelijkheden om op een kosteneffectieve manier met bodemdaling om te gaan, verschillen van gebied tot gebied. Door het Planbureau voor de Leefomgeving (2016)⁴³ zijn drie maatregelen uitgewerkt en doorgerekend. Twee technische maatregelen, onderwaterdrainage en peilfixatie, en de derde is een transitie in landgebruik (vanwege waterpeilverhoging). Dit houdt in functieverandering naar natuur of naar natte landbouw.

Onderwaterdrainage en peilfixatie

Onderwaterdrainage vertraagt de bodemdaling en heeft geen gevolgen voor de gewasopbrengst, melkveehouderij of het landschap. Deze maatregel is niet overal geschikt en leidt tot weinig verandering op het gebied van natuur en biodiversiteit. Peilfixatie (passieve vernatting) remt de bodemdaling af en heeft waarschijnlijk een gunstig effect op de natuur, maar vraagt op termijn om aanpassing van landbouwbedrijven vanwege de gewasderiving of verminderde melkproductie.

Transitie in landgebruik

De derde maatregel, transitie in landgebruik (bij verhoging van het waterpeil) stopt de bodemdaling, is goed voor de natuur en biodiversiteit maar kan negatieve economische gevolgen hebben voor de landbouw en de cultuurhistorische waarde van het landschap. Er zijn kansen voor natte landbouw, maar een realistische inschatting is moeilijk. Nader onderzoek via onder meer gebiedspilots moet uitwijzen in welke mate deze drie maatregelen of een combinatie ervan kosteneffectief zijn om ook CO₂-emissies te beperken. Momenteel leidt de bodemdaling in veenweidegebieden niet alleen tot beperkingen voor de landbouw, maar ook tot schade aan bebouwing en infrastructuur in steden en dorpen. Dit betekent dat de oplossing per gebied integraal benaderd moet worden. Er spelen hier belangen op het gebied van klimaat, economie, woningbouw en natuur bij zowel de landbouw als de omliggende steden en dorpen. De oplossingsrichtingen hebben directe invloed op de ondernemers en bewoners in het betreffende gebied.

3. Landbouw/veeteelt - Agrifoodsector

Agrifood is de verzameling van (economische) activiteiten van zaadje tot gereed project dat de consument bereikt. In de Provi wordt hier veel over geschreven met betrekking tot biodiversiteit en natuurinclusiviteit. Dient Zaanstad hier iets mee te doen?

Toekomstperspectief

De vraag wordt steeds pregnanter in welke gebieden het bestaande landgebruik op de langere termijn nog toekomstperspectief heeft en in welke gebieden het niet meer houdbaar is. Voor sommige gebieden zou ingezet kunnen worden op het toepassen van innovatieve (onderwater)-drainagetechnieken. In gebieden waar dat perspectief op de langere termijn ontbreekt, is een overstap op andere vormen van landbouw of functie op termijn noodzakelijk. Mede gezien het belang om CO₂-emissies zo snel mogelijk te verminderen, zou besloten kunnen worden om in deze 'kantelgebieden' al eerder over te gaan op een andere, nattere vorm van landgebruik. Een belangrijke voorwaarde is hier een toekomstperspectief voor de huidige gebruiker.

Vanuit hun verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening is het primair aan provincies om de regie te pakken bij dit proces. In samenspraak met alle betrokkenen in het gebied en in afstemming met andere relevante gebiedsopgaven kunnen zij komen tot een samenhangende en breed gedragen toekomstvisie voor het veenweidegebied. Het Rijk zal provincies vragen dergelijke veenweidevisies op te stellen. Daarmee kunnen ze aangeven in welke gebieden er op langere termijn toekomstperspectief is voor het huidige landgebruik en ook de gebieden benoemen waar een overstap op andere, nattere vormen van landgebruik gewenst is. Deze gebiedsvisies worden verbonden met de nog te maken Regionale Energie Strategieën en uit te voeren stress-testen voor het Deltaprogramma (2016).

4. In aanloop naar fase 3

Een aantal vragen die meegenomen kunnen worden naar de volgende fase:

- Over het NZKG is zowel in de ambities, als de geformuleerde uitgangspunten (die geen deel hebben gemaakt van deze verkenning) niets opgenomen. DWat is de Zaanse visie hierop? Zowel in de Provi als de Novi wordt dit gebied een enorm belangrijke rol toegekend in het behalen van ambities op economische circulair en energietransitie-niveau. Daarnaast wordt er gesproken over data-centra in dit gebied, waarover ook nog niets is opgenomen.
- Wat is de Zaanse visie op agrifoodsector (moet Zaanstad hier iets mee?) en grondgebonden melkveehouderij?